

Даний матеріал наводиться в демонстративних цілях. Через це файл не відображає повний обсяг роботи. Для отримання цілісної інформації по цій чи іншій роботі звертайтеся до менеджерів сайту

[kursach.in.ua](http://kursach.in.ua)

## **ВИПУСКНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА**

05.01 – ВР. 126 “С” 2016.05.21. 023 ПЗ

2019 р.

## **ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ БАКАЛАВРА**

02.03 – ДП. 137 “С” 2016.05.18. 006 ПЗ

2019 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
БІОРЕСУРСІВ І  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Факультет (ННІ) \_\_\_\_\_

**ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ**

**Завідувач кафедри**

\_\_\_\_\_  
(назва кафедри)

\_\_\_\_\_  
(підпис)

\_\_\_\_\_  
(ПБ)

“ \_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_ р.

**ВИПУСКНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА**

**(ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ БАКАЛАВРА)**

**на тему : Функціонування ринку імпортованої сільськогосподарської  
техніки в Україні**

Спеціальність (напрямок підготовки) \_\_\_\_\_

(код і назва)

**Керівник випускної бакалаврської роботи**

**(Керівник дипломного проекту бакалавра)**

\_\_\_\_\_  
(науковий ступінь та вчене звання)

\_\_\_\_\_  
(підпис)

\_\_\_\_\_  
(ПБ)

**Виконав**

\_\_\_\_\_  
(підпис)

\_\_\_\_\_  
(ПБ студента)

**КИЇВ – 2021**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
БІОРЕСУРСІВ І  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Факультет (ННІ) \_\_\_\_\_

**ЗАТВЕРДЖУЮ  
Завідувач кафедри**

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ПБ)  
“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**З А В Д А Н Н Я  
на виконання випускної бакалаврської роботи студенту  
(на виконання дипломного проекту бакалавра студенту)**

\_\_\_\_\_  
(прізвище, ім'я, по батькові)  
Спеціальність (напрямок підготовки) \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_  
(код і назва)  
Тема випускної бакалаврської роботи (дипломного проекту бакалавра) \_\_\_\_\_

затверджена наказом ректора НУБіП України від “ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ р. № \_\_\_\_\_

Термін подання завершеної роботи (проекту) на кафедру \_\_\_\_\_  
(рік, місяць, число)

Вихідні дані до випускної бакалаврської роботи (дипломного проекту бакалавра) \_\_\_\_\_

Перелік питань, які потрібно розробити:

Перелік графічних документів (за потреби) \_\_\_\_\_

Дата видачі завдання “ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**Керівник випускної бакалаврської роботи  
(Керівник дипломного проекту бакалавра)** \_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

**Завдання прийняв до виконання** \_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали студента)

## ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ	
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ.....	7
1.1. Особливості теорії попиту на засоби виробництва.....	7
1.2. Фактори розвитку та функціонування ринку сільськогосподарської техніки.....	9
1.3. Державне регулювання функціонування ринку сільськогосподарської техніки.....	20
РОЗДІЛ 2 ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК РИНКУ	
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ.....	26
2.1. Функціонування ринку матеріально-технічної бази в сільському господарстві України.....	26
2.2. Показники сільськогосподарської техніки в економіці України.....	29
2.3. Фінансові результати організації і ефективність продажу сільськогосподарської техніки.....	35
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ІМПОРТОВАНОЇ	
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ.....	41
3.1. Джерела імпорту сільськогосподарської техніки та формування цінової політики.....	41
3.2. Державне регулювання імпорту сільськогосподарської машин.....	44
3.3. Перспективи розвитку імпорту сільськогосподарської техніки.....	48
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ.....	58

## ВСТУП

**Актуальність дослідження.** У сучасному ринковому середовищі підприємства виробники сільськогосподарської техніки здійснюють свою діяльність за умов високої конкуренції з боку іноземних імпортерів. Організаціям доводиться ретельно вивчати споживчий попит, за для найкращого розуміння потреб аграріїв, які виступають споживачами даного виду товару. Дана ситуація визначає актуальність дослідження, адже саме від споживчого попиту залежить кількість проданої продукції та фінансові результати організацій. Стан попиту на сільськогосподарську техніку повністю не розкритий, тому пропонуємо розглянути його більш детально.

Вагомий внесок у проблему дослідження споживчого попиту зробили ряд вітчизняних і зарубіжних вчених, такі як: Менкью Г., Котлер Ф., Слуцький Є., Ілляшенко С. М. та ін. У їхніх працях наведені особливості попиту, його класифікація, методи визначення, залежність від цінових та не цінових факторів [1-6].

Основною **метою** дипломної роботи є дослідження стану та особливостей функціонування імпортованої сільськогосподарської техніки в Україні.

Відповідно до мети роботи, в процесі написання дипломної роботи необхідно виконати наступні завдання:

- дослідити теоретичні засади функціонування ринку сільськогосподарської техніки;
- показати формування та розвиток ринку сільськогосподарської техніки в Україні;
- навести джерела імпорту сільськогосподарської техніки та формування цінової політики;
- виявити державне регулювання імпорту сільськогосподарської машин;

– окреслити перспективи розвитку імпорту сільськогосподарської техніки.

**Об’єктом** дослідження являється явище імпорту сільськогосподарської техніки.

**Предметом** дослідження виступає функціонування ринку імпортованої сільськогосподарської техніки в Україні.

**Методи дослідження.** У процесі дослідження використано загальнонаукові методи (спостереження, порівняння, індукції та дедукції, сходження від абстрактного до конкретного) та спеціальні методи економічних досліджень.

**Практична значущість** дослідження полягає в тому, що використані в даній роботі підходи до аналізу ринку імпортованої сільськогосподарської техніки можуть використовуватись в якості лекційного матеріалу для студентів економічних вишів. Також, завдяки дослідженням проведеним в даній дипломній роботі, у підприємств, котрі займаються імпортом сільськогосподарської техніки є можливість застосовувати описані методики в свої діяльності.

**Структура роботи.** Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дипломної роботи становить 53 сторінки.

# РОЗДІЛ 1

## ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ

### 1.1. Особливості теорії попиту на засоби виробництва

В даному пункті дипломної роботи нами будуть розглянуті основні теорії провідних вчених сучасності, та минулих років, котрі мали на меті описати теоретичну складову попиту на засоби виробництва.

Вони будували різного роду теорії, щоб пояснити як функціонує ринок виробництва. В результаті аналізу, ми навели кілька теорій, котрі пояснюють яким чином засоби виробництва відіграють ключову роль у створенні продукту.

Так, наприклад, «*теорія альтернативних витрат*» Ф. Візера пояснює, що їх цінність визначається не факторними цінами, а на основі принципу "зобов'язання". На відміну від класиків, які вважали, що витрати складаються відповідно до витрат на виробництво цього товару, представники австрійської школи дотримувались суб'єктивної концепції, яку можна назвати "теорія витрат втрачених можливостей".

Ця теорія включає два положення.

1. Ресурси, що призначаються для виробництва, завжди обмежені. Вони можуть бути використані в тій чи іншій галузі, тобто альтернативно. Зерно або вугілля можна використати для випікання хліба або виробництва пива. Використання засобів виробництва в одному напрямку виключає їх застосування в іншому.

Як саме будуть використані засоби виробництва, визначається в ході ринкової конкуренції.

Обсяг пропозиції зерна або вугілля зумовлюється не витратами на їх виробництво, а ступенем їхньої корисності для виробника (продавця). Пропонуючи їх для продажу, він тим самим відмовляється від використання

зазначених ресурсів для інших цілей (у тому числі з метою власного споживання). Відмова від альтернативного використання має бути компенсована.

Витрати визначаються на основі зіставлення рівнів корисності благ.

2. Засоби виробництва потрібні не самі по собі, а для створення кінцевої продукції. Це "проміжний" товар. А попит на "проміжний" товар залежить від попиту на продукти кінцевого використання. Інакше кажучи, цінність виробничих факторів визначається опосередковано, вона залежить від цінності споживних товарів. Цінність факторів, що беруть участь у виробництві, має похідний характер.

Отже, відповідно до теорії австрійської школи (найбільш повно представлена в працях Візера), витрати - це не виробничі витрати, а форма компенсації в результаті відмови від іншого використання. Отже, категорія витрат має суб'єктивний характер. Вони визначаються відповідно до корисності кінцевої продукції.

Теорія альтернативних витрат не містить відповіді на запитання, як витрати розподіляються між виробничими факторами.

Концепція альтернативних витрат узгоджується з принципом оптимального розподілу ресурсів (факторів) між галузями. Пропорції розподілу складаються відповідно до граничної корисності факторів.

*Теорія асинхронності* розвитку різних сфер (Альберт Афталіон, Джон Кларк, Уеслі К. Мітчел, М.І. Туган-Барановський).

Ф.Афталіон пояснює причину криз явищем, яке дістало назву "принцип акселерації". Він стверджував, що поява надлишку товарів народного споживання спричинена тим, що на початку фази піднесення ціни на засоби виробництва зростають швидше, ніж на предмети споживання, а наприкінці фази в результаті нагромадження засобів виробництва створюється настільки значний надлишок предметів споживання, що падає їх гранична корисність і ціна. Криза, що охоплює галузі, де відбувається перенагромадження засобів виробництва, перекидається на інші галузі, стаючи загальною.



Дж.Кларк, розвиваючи ідею акселератора, доводить, що попит на засоби виробництва залежить від двох чинників: величини амортизації і попиту на споживчі товари. Щорічне зношування засобів виробництва потребує постійної суми інвестицій, а непостійний попит на споживчі товари - змінюваної. Будь-яке зменшення попиту на споживчі товари робить непотрібною частину вже інвестованого капіталу і викликає зниження економічної активності, відповідно, зростання попиту на споживчі товари спричиняє зростання інвестицій. Таким чином, зміна попиту на споживчі товари стає причиною коливань економічної активності.

У.Мітчел акцентує увагу на невідповідності зростання цін на засоби виробництва і предмети споживання, яке він доповнює положенням - в період піднесення до виробництва залучаються робітники з нижчою кваліфікацією і гірше обладнання. Відповідно, граничний прибуток починає падати і за цих умов підприємці втрачають стимул до подальшого розширення виробництва і економіка переходить у фазу спаду.

Дані теорії пояснюють, яким чином праюче економіка в тому руслі, де щастосовується поняття засобів виробництва.

## **1.2. Фактори розвитку та функціонування ринку сільськогосподарської техніки**

Здавна Україну традиційно називають аграрною державою, адже 44 відсотки її території займають чорноземи, які створюють сприятливі умови для розвитку сільського господарства. Сільськогосподарське машинобудування на території України представлене найбільшими центрами, такими як: Харків (мотори для самохідних комбайнів), Одеса (тракторні плуги), Кіровоград (сівалки), Дніпропетровськ і Тернопіль (бурякозбиральні комбайни), Херсон (кукурудзозбиральні комбайни, створюється виробництво зернозбиральних), Бердянськ (жниварки), Львів (хімсільгоспмашини) [6]. Розміщення

сільськогосподарських машинобудівних підприємств залежить від зональної спеціалізації.

Форми функціонування ринку сільськогосподарської техніки можна розділити на такі види [5, с. 16]:

- первинний (коли підприємства-виробники виготовляють нову техніку і реалізують її споживачам (сільськогосподарським підприємствам) через дилерські організації);
- вторинний (коли сільськогосподарські організації купують техніку, яка була у використанні через посередників, наприклад ремонтно-технічні підприємства);
- сервісний (коли постачальники запасних частин, агрегатів, деталей, вузлів передають товар спеціалізованим ремонтним службам, які здійснюють сервісне обслуговування сільськогосподарської техніки).

Скорочення попиту та підвищення рівня конкуренції кардинальним чином змінюють поведінку споживачів [1, с. 5].

Згідно закону України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу», техніка і обладнання для агропромислового комплексу визначається як «машини, механізми, обладнання, устаткування, технологічні комплекси та лінії з них, що використовуються в сільськогосподарському виробництві, харчовій та переробній промисловості для проведення робіт з вирощування, збирання, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції» [3].

Сільськогосподарська техніка є засобом роботи у сфері сільського господарства, виробництво якої здійснюється по всій території України, а основними її виробниками є:

- трактори: ПАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе» (м. Харків), ТД «МТЗ Беларус Україна» (м. Дніпропетровськ), ДП «Виробниче об'єднання «Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова»» (м. Дніпропетровськ), ТОВ «Укравтозапчстина» (м. Київ);

- зернові та пропашні (для посіву кукурудзи, соняшнику, буряку та інших овочів) сівалки: ВАТ "Червона Зірка" (м. Кіровоград), ТОВ "ВП "Агро-Союз (м. Дніпропетровськ), ТОВ «Союз-спецтехніка» (с.м.т. Слобожанське, Дніпровський район, Дніпропетровська обл.), ТОВ "Агрофірма Аркона" (м. Вінниця), ПАТ "Тодак" (м. Київ); ТОВ «Агропромислова компанія «Фаворит»» (с. Підгайці, Кіровоградський район, Кіровоградська обл.), ТОВ «Агроліга Трейд» (м. Кіровоград), ПП «Агросервістрактор» (м. Дніпро);
- машини для внесення добрив: ВАТ «Ковельсільмаш» (м. Ковель, Волинська обл.), ТОВ "Укравтозапчастина" (м. Київ), ТОВ «Оріхівсільмаш» (м. Оріхів, Запорізька обл.), ТОВ «Завод сільгоспмашин» (с. Китайгород, Царичанський район, Дніпропетровська обл.), ПрАТ «Богуславська сільгосптехніка» (м. Богуслав, Київська обл.);
- зернозбиральні комбайни: ТОВ «Херсонський машинобудівний завод», (м. Херсон);
- дощувальні машини: ПрАТ "Завод"Фрегат" (м. Первомайськ, Миколаївська обл.), ТОВ «Херсонський машинобудівний завод» (м. Херсон), ТДВ «Львівагромашпроект» (обприскувачі) (м. Львів);
- жниварки: ТОВ «Херсонський машинобудівний завод» (м. Херсон), ПрАТ «Бердянські жниварки» (м. Бердянськ, Запорізька обл.); ПП «Виробничо-конструкторське об'єднання «МААНС»» (м. Здолбунів, Рівненська обл.), ТОВ «Завод «Агроштамп»» (м. Александрія, Кіровоградська обл.);
- техніка для обробки ґрунту (плуги, культиватори та борони): ПП ВКФ «Велес Агро» (м. Одеса), ТОВ «НВП «Білоцерківмаз»» (м. Біла Церква, Київська обл.), ПрАТ «Дніпрополімермаш» (м. Дніпро, Дніпропетровська обл.), ТОВ «Завод «Полігон»» (м. Одеса), ТОВ «Краснянське спеціалізоване підприємство «Агромаш»» (с. Красне, Тиврівський район, Вінницька обл.).

При аналізі даних виробництва та реалізації промислової продукції доцільно розраховувати темпи приросту показників. Показник темпу приросту визначаємо наступним чином:

$$T_{\pi} = \frac{P_1}{P_0} * 100\% \quad (1.1)$$

де  $T_{\pi}$  - темп приросту показника об'єму реалізації (виробництва) промислової продукції, визначається у %;  $P_1$  - об'єм реалізованої (виробленої) промислової продукції, досліджуваного періоду;  $P_0$  - об'єм реалізованої (виробленої) промислової продукції, попереднього періоду.

Отже, сільськогосподарська техніка виготовляється по усій території України. Обсяг реалізованої продукції усією промисловістю України в період 2014-2017 роки постійно збільшувався, у 2014 році він склав 1195592,4 млн. грн., а у 2017 році 2153031,3 млн. грн., що майже у двічі більше.

Проаналізувавши обсяг реалізації продукції галузі виробництва машин і устаткування для сільського та лісового господарств спостерігаємо тенденцію приросту. Якщо у 2014 році обсяг реалізації сягав 3747,2 млн. грн., то у 2017 році 9264,4 млн. грн., що майже у тричі більше. Продукція реалізується на внутрішніх і зовнішніх ринках. З нього обсяг продукції, реалізованої за межі країни у 2016 році склав 1804,1 млн. грн., що складає 24 % від усієї реалізації у даному періоді (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

### Обсяги реалізованої промислової продукції України [2]

Рік	Обсяг реалізованої промислової продукції (млн. грн.) усією промисловістю	Обсяг реалізованої промислової продукції галузі виробництва машин і устаткування для сільського та лісового господарств		
		млн. грн.	у % до всієї реалізованої продукції	З нього обсяг продукції, реалізованої за межі країни (млн. грн.)
2014	1195592,4	3747,2	0,31	1227,5
2015	1496013,0	5542,9	0,26	1552,5
2016	1767093,3	7674,8	0,23	1804,1
2017	2153031,3	9264,4	0,23	-
2018 (січень-квітень)	816648,2	2802,7	0,29	879,5

## РОЗДІЛ 2

# ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ

### 2.1. Функціонування ринку матеріально-технічної бази в сільському господарстві України

Модель інноваційного розвитку МТБ сільського господарства з точки зору інституційного забезпечення повинна реалізовуватися на основі створення цільових організаційних структур. Оновлення МТБ галузі рослинництва прямо пов'язане: з освоєнням інтенсивних технологій; використанням тракторів і сільськогосподарських машин нового покоління; зростанням обсягів внесених мінеральних добрив; переходом на посів насіння перспективних високоврожайних сортів і гібридів. Що стосується окремих культур необхідно розширення посівних площ.

У тваринництві рішення задачі прискореного нарощування виробництва м'яса і молока на базі інноваційних технологій дозволить підвищити рівень споживання населенням цих. Це пов'язано з оптимістичними тенденціями розвитку свинарства і птахівництва [2].

До пріоритетів у розвитку МТБ тваринництва слід віднести: створення комплексу умов для підвищення і найбільш повної реалізації генетичного потенціалу худоби та птиці; вдосконалення їх породного та якісного складу; активне освоєння інноваційних, ресурсозберігаючих технологій виробництва продукції; розширення парку багатофункціональних і високо енергонасичених машин; ефективне управління інноваційним циклом.

Динаміка показників свідчить про ефективність державної інвестиційно-інноваційної політики, що проводиться в сфері формування і використання МТБ на макрорівні і на рівні сільськогосподарських організацій.

Економічна оцінка модернізації МТБ на інноваційній основі на практиці може бути використана для моніторингу зростання виробничих потужностей, продуктивності праці, зниження матеріаломісткості і собівартості виробленої продукції, причому оцінити ключові тенденції як комплексно, так і диференційовано. При цьому інтегральним критерієм ефективності формування та використання МТБ на інноваційній основі виступає перевищення темпів зростання додаткового продукту над темпами зростання інноваційних вкладень.

Таким чином, узагальнення та аналіз існуючих визначень і трактувань МТБ сільського господарства дозволили адаптувати їх до особливостей аграрного виробництва і напрямками розвитку в інноваційній економіці. При цьому важливо визначити не тільки її складу і особливості, але також умови і способи регулювання оптимальних параметрів відтворювального процесу МТБ сільськогосподарських організацій, виходячи з єдності і специфіки виробництва, обміну і споживання. На базі системно-відтворювального підходу розроблено цільову модель формування та використання МТБ на інноваційній основі, визначені перспективні напрямки та пріоритетні інновації її розвитку. Формування та використання МТБ аграрного виробництва передбачає концентрацію матеріально-технічних ресурсів на даних інноваційних підсистемах і, як наслідок, підвищення ресурсовіддачі.

Реалізація такого підходу на практиці орієнтована, в кінцевому рахунку, на досягнення необхідного рівня ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на основі розширеного відтворення МТБ і раціонального використання її ресурсів в високотехнологічній середовищі. Прогресивний розвиток сільського господарства визначається, перш за все, станом його ресурсної матеріально-технічної бази, природно економічними умовами і можливостями їх використання при сучасній техніці і технологіях. Машинно-технологічна модернізація сільського господарства в значній мірі пов'язана з прискореними діями з відновлення земельного потенціалу сільського господарства як основної складової формування та використання МТБ. Тому

розвиток меліорації визнано одним із пріоритетних напрямків стабільного функціонування МТБ аграрного виробництва.

Динаміка та структура засобів сільськогосподарських підприємств в Україні подана у таблиці, що в Додатку А.

Оновлення в дореформений період здійснювалося за рахунок зростання капіталовкладень в основний капітал сільського господарства. В результаті розвивався технічний потенціал, достатньо високими були коефіцієнти оновлення тракторів, зернозбиральних комбайнів та інших видів сільськогосподарської техніки. З 1970 р до початку реформування в період незалежності надходження тракторів в сільськогосподарські підприємства на 2,4 % перевищувало списання. Машинно-тракторний парк за своїми розмірами і навантаженням ріллі на один трактор та збиральної площі на зерновий комбайн наближався до рівня розвинених країн. При цьому парк тракторів не тільки зростав, а й щорічно оновлювався приблизно на 12 %, тобто період оновлення становив в середньому 8,3 років.

За останні 25 років відбулося значне зниження земельного потенціалу сільського господарства. Особливо інтенсивно скорочувалася площа сільськогосподарських угідь і ріллі в другій половині 1990-х рр. Причому значна частка господарств через руйнування МТБ виявилися не здатними виробляти продукцію на наявних землях або ж використовували ріллю під посіви зернових культур, що спричинило за собою поширення монокультури землеробства.

Негативні процеси поступово виводили ріллю з оборотів. Як наслідок, порушувалася основа формування агротехнологій – сівозміни, скорочувалися площі посівів сільськогосподарських культур, виробництво продукції, прибутковість використання земельних фондів в порівнянні з дореформений періодом. Крім того, збільшувалася навантаження ріллі на один трактор та посівів на зернозбиральний комбайн, а питома вага удобреному площі скорочувався. Зменшилися розміри зрошуваних і осушених земель, практично призупинився процес культуртехнічних робіт.

## 2.2. Показники сільськогосподарської техніки в економіці України

Наразі вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники перебувають на стадії техніко-технологічної трансформації процесу виробництва, що пов'язано з модернізацією їх машинно-тракторних парків, враховуючи сучасні прогресивні технології вирощування сільськогосподарських культур.

Ті підприємства які швидше проходять цей процес мають більше можливостей вижити в жорсткому ринковому середовищі, підтримуючи високий рівень конкурентоспроможності як продукції, що виробляється, так і підприємства в цілому. Одним із індикаторів цього процесу є обсяг інвестицій в сільське господарство. Як видно з рис. 2.1 обсяг інвестицій у сільське господарство в 2016 р. збільшився в 4 рази порівняно з 2010 р. Потрібно відмітити, що в 2016 р. розмір інвестованих коштів досяг свого максимуму і становив 14 % від усіх капітальних інвестицій в економіку країни (в 2010 р. цей показник становив 6,4 %).



Рис. 2.1. Капітальні інвестиції в економіку України та сільське господарство, млн грн [31-36]



Середнє зростання інвестицій становить майже на 1 % щороку, що свідчить про пріоритетність галузі відносно інших сфер економічної діяльності і важливість оновлення матеріально-технічної складової сільськогосподарських товаровиробників. В 2016 р. 48,5 % у структурі капітальних інвестицій в сільське господарство становили прямі іноземні інвестиції здебільшого з ЄС, США та країн Перської затоки. Що ж стосується інших галузей економіки, то у них спостерігалось різке зниження обсягу капітальних інвестицій, тоді як в сільському господарстві воно було незначним. У результаті застосування методу аналізу ієрархій виявлено несприятливу динаміку кількості наявної сільськогосподарської техніки (табл. 2.1). Зокрема кількість тракторів всіх марок (без тракторів, на яких змонтовані машини) протягом 2000–2016 рр. скоротилася на 10 % і у 2016 р. становила 339,8 тис. од. Кількість зернозбиральних комбайнів зменшилась більш ніж на 37 % і склала 42 тис. од.

Таблиця 2.1

**Динаміка наявності сільськогосподарської техніки підприємствах і господарствах населення України [15-17]**

Роки	Трактори всіх марок (без тракторів, на яких змонтовані машини), од.	у т. ч. в:		Зернозбиральні комбайни, од.	у т. ч. в:	
		с.-г. підприємствах	господарствах населення		с.-г. підприємствах	господарствах населення
2000	382628	281650	100978	67366	65240	2126
2005	331457	196080	135377	59937	47150	12787
2006	325505	182552	142953	59174	44252	14922
2007	320034	169953	150081	57503	41032	16471
2008	319872	161800	158072	57435	39091	18344
2009	318788	153791	164997	56580	36783	19797
2010	310248	137757	172491	53531	32750	20781
2011	313480	134554	178926	54074	32062	22012
2012	322209	137958	184251	54651	31997	22654
2013	315261	129341	185920	52065	29364	22701
2014	309111	130811	188473	50019	27196	22823
2015	309716	127852	181864	56328	37537	18791
2016	339829	132686	207143	42134	27366	14768
2016 у % до 2000	89	47	205	63	42	695
Відхилення 2016 р. від 2010 р., %	-11,2	-52,9	105,1	-37,5	-58,1	у 6,9 рази

### **2.3. Фінансові результати організації і ефективність продажу сільськогосподарської техніки**

Ефективність продажу – це складне і багатогранне явище, тому для її визначення необхідно використовувати систему показників, спроможних водночас відобразити специфіку і особливості сільського господарства.

В ефективності продажу відображується вплив комплексу взаємозв'язаних факторів, які формують її рівень і визначають тенденції розвитку. Для оцінки економічної ефективності сільськогосподарського продажу використовують відповідний критерій і систему взаємозв'язаних показників, які характеризують вимоги економічних законів і вплив різних факторів.

Економічна ефективність сільськогосподарського продажу визначається відповідно як ефективність народногосподарська, галузей і виробництва окремих продуктів, а також господарської діяльності сільськогосподарських підприємств і окремих заходів. Залежно від цього використовують різні економічні показники, які повинні бути органічно взаємозв'язані і відповідати критерію ефективності. Вони не можуть бути єдиними для оцінки рівня народногосподарської ефективності сільського господарства і госпрозрахункової ефективності окремих його галузей і видів продукції, агротехнічних, зооветеринарних і організаційно-економічних заходів, впровадження науки і передової практики.

Рівень народногосподарської ефективності сільського господарства визначається такими показниками, як обсяг і темпи зростання виробництва валової продукції і окремих її видів з розрахунку на душу населення.

У здійсненні аграрної реформи ціни є важливим стимулюючим фактором прискорення розвитку сільськогосподарського продажу, підвищення його ефективності і якості. Закупівельні ціни, які органічно пов'язані з роздрібними цінами на продовольство і товари з сільськогосподарської сировини, відображують інтереси всього населення і забезпечують відповідний рівень його добробуту.

Для визначення економічної ефективності сільськогосподарського продажу необхідно не тільки обчислити одержаний при цьому результат, а й зіставити його з витратами засобів виробництва і живої праці. У процесі сільськогосподарського продажу, якому передують звичайно ж виробництво, як затрати функціонують: сільськогосподарські угіддя; затрати живої праці працівників матеріального виробництва; основні і оборотні виробничі фонди; витрати спожитих засобів і предметів праці (матеріальні витрати); річні витрати виробництва. При цьому категорія витрат набуває певних функціональних форм, які визначають класифікацію витрат сільськогосподарського виробництва в господарствах.

Показники економічної ефективності сільськогосподарського продажу визначають і порівнюють за окремі роки або в середньому за 3 – 5 років. Вони характеризують ефективність використання техніки як основного засобу реалізації, рівень продуктивності праці, тобто ефективність використання трудових ресурсів, фондівіддачу і фондомісткість продукції, окупність виробничих витрат, рівень рентабельності продажу.

На ринку України пропонуються сільськогосподарським товаровиробникам машини й обладнання підприємств вітчизняного та іноземного машинобудування. В умовах відкритого ринку продукція вітчизняного сільськогосподарського машинобудування виявилась неконкурентоспроможною. Внаслідок цього частка вітчизняної техніки в обсягах її реалізації різко зменшилась і в останні три роки не перевищує 30%. Через це економіка України щорічно втрачає 4-6 млрд. гривень, які сільськогосподарські товаровиробники інвестують у придбання імпортової техніки. Обсяги виробництва, для прикладу, тракторів зменшились майже у 50 разів, ґрунтообробних і посівних машин та машин для внесення добрив у 30-50 разів, а виробництво бурякозбиральних та кукурудзозбиральних комбайнів, двигунів внутрішнього згорання для комплектування технічних засобів відсутнє, продовжується занепад галузі машинобудування [1, с. 319].

За таких умов сьогодні вітчизняні заводи не можуть забезпечити значні обсяги виробництва та відповідну якість. Натомість сільськогосподарські товаровиробники переважно через брак коштів купують техніку іноземного виробництва, яка вже була у використанні. Так, у 2015 році з 1700 ввезених з-за кордону комбайнів 1100 виявились такими, що вже були у використанні і це за обсягів імпорту сільгосптехніки у 2 млрд. доларів США. Українські аграрії в основному закупають трактори виробництва США, Білорусі та Німеччини. До 2012 року велика частина тракторів закуповувалася в Білорусі, однак починаючи з 2013 року найбільшу частку продажів в цьому висококонкурентному сегменті зайняли американські моделі. На третьому місці Німеччина. Продажі з цієї країни дуже активно росли в 2010 і 2011 роках, а в 2013 показали падіння.

Схожа ситуація і в сегменті сільгоспмашин і обладнання. Ця техніка в Україну надходить в основному із США, Німеччини, Франції. Домінуюче становище на ринку з часткою більше 50% займають Німеччина і США, поставки з яких у 2009-2013 рр. склали 700 млн. доларів США і 650 млн. доларів США відповідно. У 2013 році частка Німеччини в імпорті склала 29%, а частка США - 28%.

Розглядаючи структуру імпорту сільськогосподарської техніки у грошовому вираженні, необхідно відзначити, що основну частку складає зернозбиральна та кормозбиральна техніка (43,31% у 2015 р.). Їх частка значно більша порівняно з натуральним еквівалентом, що означає більшу їх вартість порівняно з іншою технікою. Варто підкреслити також вищу вартість комбайнів у даній групі товарів. На українському ринку сільськогосподарської техніки представлена велика кількість торгових марок різних зарубіжних виробників. Їх продукція відрізняється не лише технічними характеристиками, але й представляє різні цінові сегменти. На ринку тракторів України представлено 11 основних брендів зарубіжних виробників, серед яких майже половина імпортової техніки у натуральному вираженні належить Мінському тракторному заводу (32,9%) [2, с. 189].

**Висновки до розділу.**



## РОЗДІЛ 3

### ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ІМПОРТОВАНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ

#### **3.1. Джерела імпорту сільськогосподарської техніки та формування цінової політики**

Українські аграрії віддають перевагу в першу чергу імпортній техніці, адже більшість техніки в Україні – закордонного виробництва. Більше того імпортне обладнання є набагато більш технологічно досконалим та більш дорожчим.

У 2014 та 2015 роках спостерігались низькі об'єми імпорту аграрної техніки, причиною чого була політична та економічна нестабільність в середині країни. В ці роки аграрії побоювалися інвестувати в техніку, особливо в дорогу, що має довгий період окупності (це насамперед трактори, комбайни та самохідні обприскувачі). В цей період українські аграрії купували найнеобхідніше обладнання. Річні об'єми імпорту сільськогосподарської техніки у 2014 та 2015 років були в середньому вдвічі нижчими показників 2013 року.

Починаючи із 2016 ситуація всередині країни почала нормалізуватися, відповідно імпорт техніки почав зростати і досягнув та навіть перевищив показники 2013 року. Таким чином, 2017 рік став рекордним за останніх 10 років із загальним об'ємом імпорту сільськогосподарської техніки в 1,5 млрд дол. США.

У 2018 році імпорт сільськогосподарської техніки склав 1,3 млрд дол. США, що на 14% менше, ніж показник за аналогічний період минулого року. Експортували сільськогосподарської техніки у 2018 році на суму 73,5 млн. дол. США, що на 17% менше, ніж за аналогічний період минулого року (88,3 млн дол. США).

*Зерноприбиральні комбайни*

У 2018 році на 4 країни припадало 92% всіх імпортних поставок зернозбиральних комбайнів в Україну: Німеччина - 45%, Бельгія - 23%, США - 16% та Польща - 8%. Більш наочно ці дані наведені на рис. 3.1.

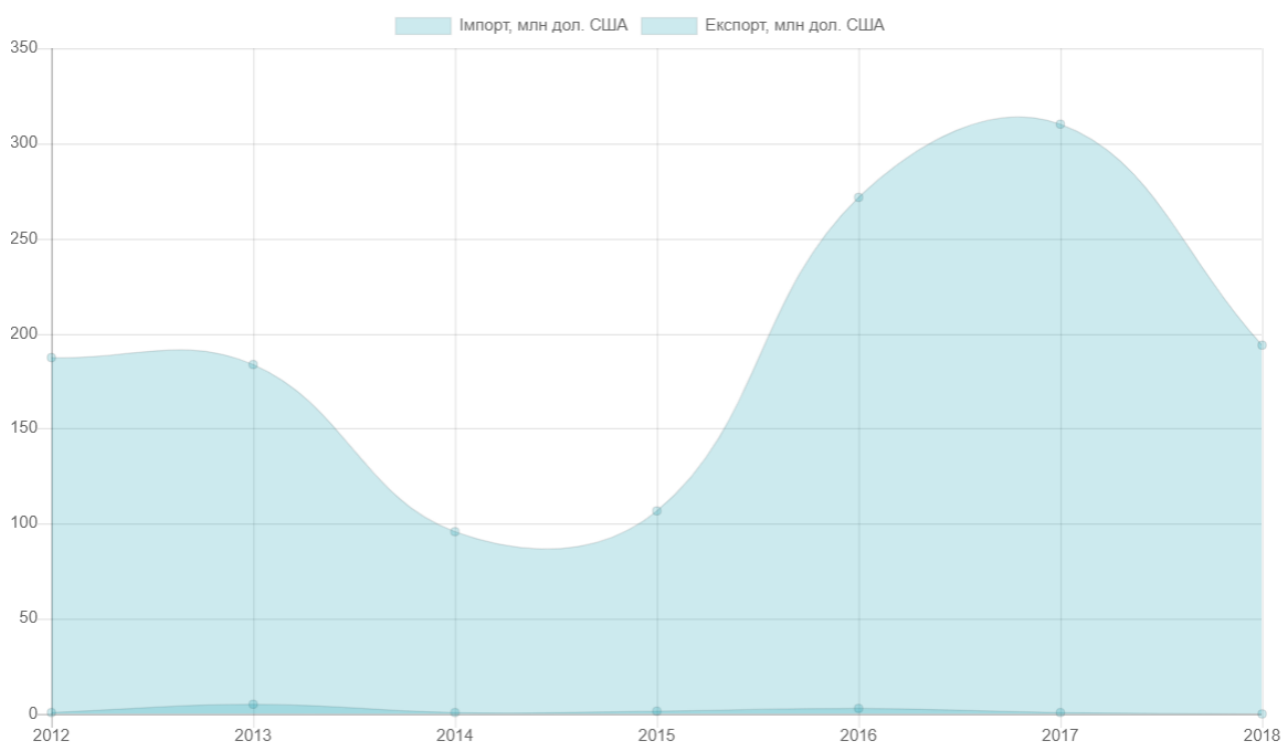


Рис. 3.1. Зовнішня торгівля зернозбиральними комбайнами

Завдяки даній ілюстрації можна побачити, що графік циклічний, та після тенденції до спаду настає зростання більше, ніж максимальний пік до цього.

#### *Грунтообробна техніка*

Імпорт значно перевищує експорт, оскільки якість вітчизняної техніки нижча порівняно із іноземними аналогами. Натомість вітчизняна техніка дешевша імпоротної.

У структурі імпорту ґрунтообробної техніки за 2018 рік частка Німеччини складала 42% - роблячи її абсолютним лідером з поставок ґрунтообробної техніки в Україну. В той же час, частка США складала 17%, Франції – 8%, Швеції - 7% та Китаю - 5%. Україна ж експортувала свою ґрунтообробну техніку переважно до країн СНД, на які припало 77% від загального об'єму експорту, та 23% до Європи. Топ-3 країни-покупці української ґрунтообробної техніки: Росія – 50%, Молдова – 20%, Німеччина – 8%.

Рисунок нижче зображає загальну картину торгівлі ґрунтообробною технікою (рис.3.2).

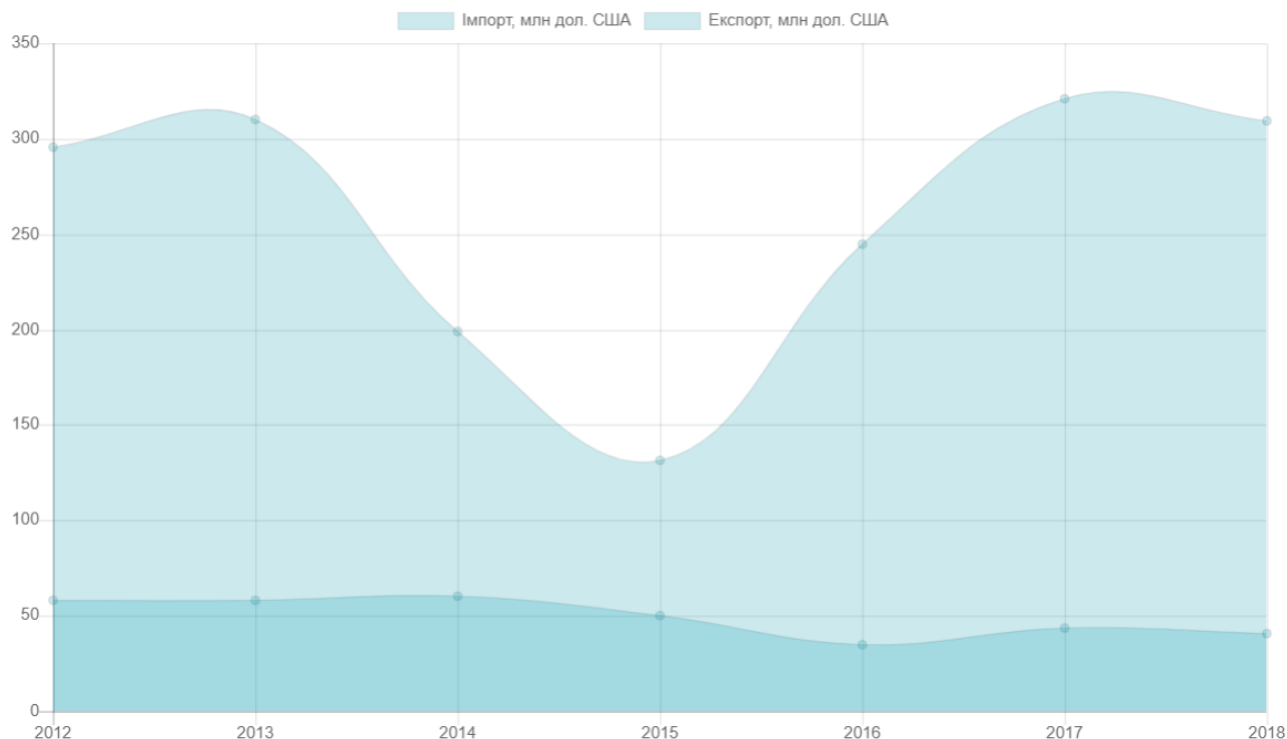


Рис. 3.2. Зовнішня торгівля ґрунтообробною технікою

Даний рисунок показує, що тенденція імпорту ґрунтообробної техніки за 2015 рік була найнижчою за аналізований період часу. Проте одразу після цього почався зріст даного показника. Експорт продукції наразі є відносно стабільним, та зазвичай не перевищує 50 млн.дол.США.

### *Трактори*

За 2018 рік було імпортовано тракторів на суму 640 млн дол. США, що на майже 8% менше ніж за аналогічний період минулого року. Із США було імпортовано 19% тракторів, Німеччини - 16%, Китаю - 12%, Білорусі - 11%, Нідерландів - 10%, Франції та Польщі - 7%.



## ВИСНОВКИ

На сільськогосподарському ринку протягом останніх років спостерігається значне зменшення кількості невеликих господарств та активний розвиток агрохолдингів, які постійно нарощують земельний банк, при цьому залучають у виробництво нові технології та використовують нову, високопродуктивну техніку іноземного виробництва. Вітчизняний виробник сільськогосподарської техніки виявляється для них нецікавим. Так у 2009 році підприємств, які мали в користуванні понад 10000 га сільськогосподарських угідь, було 93, а у 2016 їх кількість збільшилась майже у 2 рази. Питома вага у загальній площі також зросла більш ніж у 2,5 рази – з 8,1 % до 20,7 %, у той час, як помітно скоротилась кількість та площа господарств, що мають у користуванні від 1000 до 4000 га.

Протягом останніх років продовжується тенденція до збільшення кількості великих холдингів, а також поглинання ними менших та окремих підприємств. Сучасне сільське господарство неможливе без сучасних та ефективних засобів механізації. З радянських часів Україна була одним з визнаних лідерів у галузі сільськогосподарського машинобудування.

Однак зараз спостерігається занепад цієї перспективної галузі, і в наш час вітчизняний аграрій все більше користується імпортною технікою – як новою, так і вживаною. Незважаючи на доволі успішну історію розвитку, вагомі минулі досягнення і значний внутрішній потенціал, вітчизняним виробникам сільгосптехніки не вдалося подолати кризовий стан і досягнути достойного рівня конкурентоспроможності власної продукції. Адже бюджетні кошти витрачалися марно, програми не сприяли розвитку нових технологій у сфері створення засобів виробництва і не допомагали аграрним підприємствам підвищувати ефективність виробництва. Навіть з урахуванням значної різниці в цінах імпортна техніка завжди мала вищий попит.

Проведеними дослідженнями з'ясовано, що досі у нашій країні відсутній ефективний організаційно-економічний механізм функціонування ринку

# ДОДАТКИ